

Balıkesir'in Ekonomik Yapısı

Economic Structure of Balıkesir

ÖZGE ÖZBEY^{a,*} , BÜLENT BAYRAKTAR^b

^a *Yüksek Lisans Öğrencisi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat ABD, Balıkesir, Türkiye*

^b *Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Balıkesir, Türkiye*

(Gönderim Tarihi/Received: 08.05.2023; Kabul Tarihi/Accepted: 21.06.2023)

ÖZ Yaşamsal bir dürtü olan hayatta kalabilme içgüdüleriyle insanlar oluşturmuş oldukları toplum içerisinde ve diğer var olan toplumlar ile sınırlı olan kaynakları sınırsız ihtiyaçlarını karşılamak için birtakım ekonomik ilişkiler içerisine girmişlerdir. Var olan toplumlar geliştikçe ekonomik ilişkilerde değişim ve gelişim sürecine girmiştir. Bu da belli bir ekonomik yapının oluşmasını sağlamakla birlikte çeşitli sektörler arasındaki ilişkilerin de oluşumunun temelini atmıştır. Ayrıca ekonominin belli bir bölgedeki ekonomik faaliyetler sonucu geliştiğini göz önünde bulundurursak bunu Balıkesir bölgesi için de değerlendirebiliriz. Bu faaliyetler bölgedeki tarım, hayvancılık, üretim, ticaret, sermaye ve lojistik gibi pek çok alanı kapsamakla birlikte bölge içerisindeki mal ve hizmet üretimini ve tüketimini de içermektedir. Bu çalışmamızda Balıkesir'in içinde bulunmuş olduğu coğrafi konumunu ve metropol kentlere olan yakınlığını da göz önünde bulundurursak sahip olduğu verimli toprakları, önemli ticaret güzergahlarının geçiş yolu üzerinde bulunması ve doğal güzellikleriyle turizmin canlanmasında göz ardı edilemeyecek önemli katkılar sağladığı anlaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Balıkesir, ekonomi, sanayi, ulaşım, tarım

JEL Sınıflandırması: A10, R10, R19

ABSTRACT Geothermal resources are among the renewable energy resources. In our country, it is generally used in the fields of health and energy production. As a result of the use of renewable energy resources, it does not harm the environment like non-renewable resources. In addition, the fact that it is not depleted as a result of the use of renewable resources ensures the continuity of energy production. In this study, the geothermal resources in Balıkesir, which have high tectonic mobility in our country, are examined. The locations of the geothermal resources in Balıkesir provide information within the framework of previous researches on their chemical structure. As a result of the resources examined, it is observed that Balıkesir has 16 geothermal resource areas. Their temperature ranges from 30°C to 98°C. Balıkesir has utilized its geothermal resources in various areas. Utilization of geothermal resources for greenhouse cultivation, heating, thermal plant, drying process of fruits and vegetables was examined.

Keywords: Balıkesir, economy, industry, transportation, agriculture

JEL Classification: A10, R10, R19

* Sorumlu yazar / Corresponding author.

E-posta adresi / E-mail address: ozgeozbey@gmail.com (Ö. Özbeş)

1. GİRİŞ

İnsanlar var oldukları zamanlardan günümüze kadar sürekli bir etkileşim içerisinde bulunmuşlardır. Karşılıklı olarak ihtiyaçlarını gidermek için mal-mal şeklinde ilişkiler gerçekleştirirken paranın icadı ile mal-para-mal şeklinde bir ilişki içerisine girmişlerdir. Zamanla gerçekleştirmiş oldukları ekonomik ilişkiler daha da gelişmiştir. Bölgeler ise yapılan ekonomik ilişkilere ve ticaretlere göre özellik kazanmıştır. Hatta şehirler de ekonomik ilişkilere göre kendilerine özgü karakteristik özelliklere sahip olmuştur. Edinmiş oldukları karakteristik özelliklerle ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir. Kendine has bir şekilde elde ettiği başarılı kimliğini ortaya koyan Balıkesir'in de ekonomik yapısının genel bir çerçevesini çizmeye çalışacağız. İlk olarak Balıkesir'in geçmişten günümüze kadar gelen serüvenine kısaca değineceğiz.

Sahip olduğu topraklarının büyük bir çoğunluğu Güney Marmara Bölgesinde bulunan ve Anadolu'nun kuzeybatısında yer alan Balıkesir'in etrafını çevreleyen illerden Bursa ve Kütahya doğusunda yer alırken, güneyinde İzmir, Manisa; batısında ise Ege Denizi ile Çanakkale yerini almış kuzeyinde de Marmara Denizi bulunmaktadır (Hayat Dolu Balıkesir, 2021).

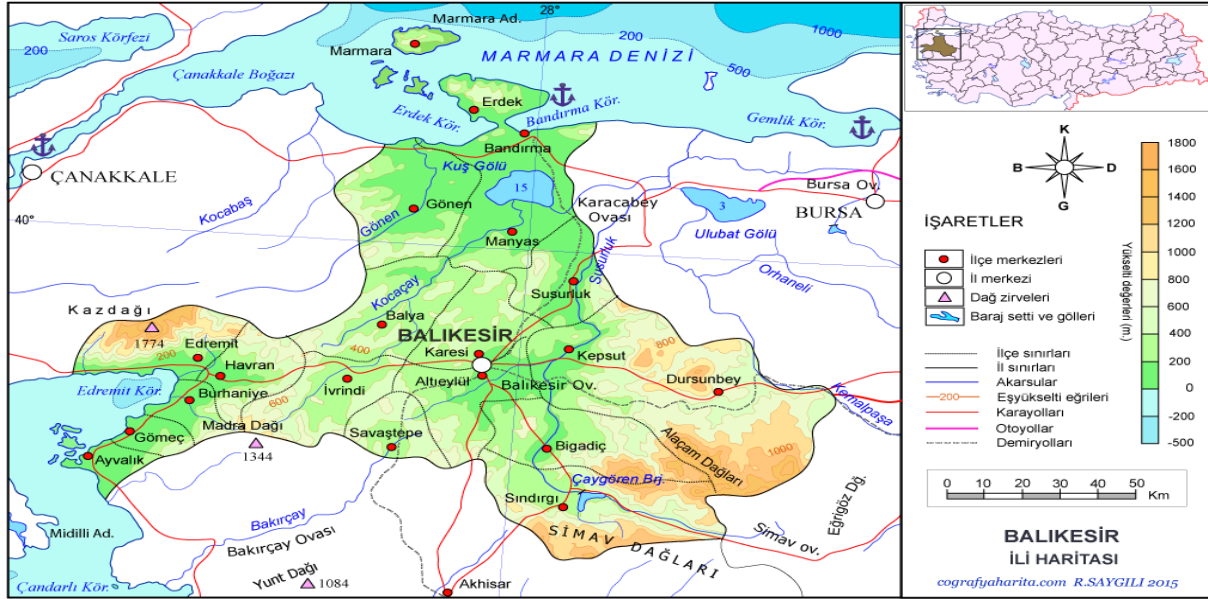
Balıkesir'in geçmişi oldukça eski iskân alanlarını içerisine alan Arkaik Çağı'nın milattan önce 3000 yılına kadar uzandığı biliniyor. Köklü bir tarihe sahip olmasının nedeni ise Ege Denizi ile Marmara Denizine kıyıların bulunmasıdır. İlin, Balıkesir ismini nereden aldığı hakkında ise farklı ve değişik söylentiler bulunmaktadır. Söylentilerden bazısına göre Paleo Kastro (Eski Hisar) veya Bal-ı Kesr (Balı çok) iken diğer değişik söylentilere göre ise Pers Devlet adamı Balı-Kisra'nın ismi olduğu söylenir. Ayrıca Balak-Hisar'dan ya da Balık-Hisar'dan ismini aldığı da söylentiler arasındadır. İsmi Antik Çağda, Mysia kelimesinden almış bulunan bu bölgedeki Edremit (Adramytteinen) ilçesinin Altınoluk bucağında Antandros ve Erdek (Ertaka), (Belkıs-Kyzikos) ile Bandırma (Pandermit) isimlerinde birbirinden değerli olan antik iskân bölgeleri bulunmaktadır. 1071 yılında gerçekleşen Malazgirt Zaferi sonrasında akın akın Anadolu topraklarına gelen Türkler bir süre sonra Selçuklu Devleti'nin himayesinde uç bölgelerde toplanmışlardır. Buralardaki bilinmeyen bölgeleri almış ve Beylikler kurmaya başlamışlardır. Kurulan Beyliklerden biri olan Karesi Beyliği, Danişment Gazi'nin soyundan gelmekte olan Kalemşah Oğlu Karesi Bey tarafından kurulmuş bir Beyliktir. (Kurulan Beylik, Balıkesir ilinin belli bir oluşum kazanmasında etkili olmuştur.) 1862 yılından başlayarak bölgedeki farklı Yörük Aşiretler yerleşime zorunlu bırakılmış ve yine 1877-1878 yıllarında gerçekleşen 93 Harbi ile bölgeye gelmiş olan Muhacirler buralarda yeni yerleşim alanları kurmuşlardır. Ayrıca düşmanın Kurtuluş Savaşı sırasında 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir topraklarına girerek işgal etmesinin ardından olayı müzakere etmek için farklı kongreler de toplanmıştır. Gelişmeler üzerine Redd-i İlhak Cemiyeti'nin kurulmasını sağlayan Balıkesirliler almış oldukları karar sonrasında direniş göstererek kısa süre içerisinde Akhisar, Ayvalık ve İvrindi Cephelerinde 13 ay boyunca düşmana karşı direnmiştir. Milli Mücadele yıllarında Cemiyeti kurarak düşman karşısında direnen illerin içerisinde yer alan Balıkesir'in 30 Haziran 1920 tarihinden sonra işgalde iken 6 Eylül 1922 tarihinde düşmandan kurtardı (DHMİ, t.y.).

Milli Mücadele yıllarında oldukça önemli bir yer edinmiş olan Balıkesir, Anadolu'nun hâkimi olduğunu Sakarya Zaferiyle kanıtlayan Türk Milletinin Kurtuluş Savaşı'nda da 9 Eylül 1922 tarihinde İzmir topraklarında bulunan Yunanlıları mağlup ederek denize dökmüş, Savaştan başarılı şekilde ayrılmıştır. Ayrıca Eylül ayının ilk günlerinde Balıkesir'in kazaları da özgürlüğüne kavuşmuştur (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, t.y.).

Yaşanabilir iller sıralamasında, yedinci sırayı alan Balıkesir aynı zamanda Türkiye GSYH'sinin % 1,3'ünü üreterek, üretmiş olduğu ekonomiyle de iller sıralamasında, Türkiye ekonomisinin 14. sırasında olmayı başarmıştır (Hayat Dolu Balıkesir, 2021).

Şekil 1

Balıkesir İli Haritası

Not. Coğrafya Harita (2015) tarafından yayınlanan *Balıkesir Fiziki Haritası 2* başlıklı kaynaktan uyarlanmıştır (http://cografyaharita.com/haritalarim/2a_balikesir_ili_fiziki_haritasi.png).

Tablo 1

Yıllara Göre Balıkesir'in Kişi Başı GSYH'si (TL)

Yıllar	Kişi Başı GSYH (TL)
2004	7.653
2005	8.921
2006	10.107
2007	11.105
2008	12.669
2009	12.830
2010	14.700
2011	16.769
2012	18.560
2013	19.530
2014	22.227
2015	24.885
2016	28.069
2017	32.515
2018	38.639
2019	44.302

Not. Veriler Bandırma Ticaret Odası'nın 12 Nisan 2021 tarihinde yayınladığı Balıkesir İli Bazında Temel Ekonomik Göstergeler Sunumu'nda bulunan bilgilere göre hazırlanmıştır (TEPAV, 2021).

En önemli üç özelliğe sahip olan Balıkesir ekonomisinin birinci özelliği; tarım, hayvancılık, sanayi, turizm ile madencilik, yenilenebilir enerji ve lojistik gibi pek çok sektörde ekonomik faaliyet gerçekleştirip, sadece tek sektörle sınırlı kalmadığıdır. Ayrıca İlimizin içinde bulunduğu coğrafi konumunun Balıkesir'e sağladığı faydalardan en önemlisi onun birçok alanda ekonomik faaliyette

bulunmasına neden olmuştur. İkinci olarak ise ilin üretmiş olduğu ekonomideki değeri, il geneline dengeli olarak yayıp sadece bir merkeze bağlı kalmaması sonucunda birbirinin rakibi değil de tamamlayıcısı durumunda olan Merkez yöresinin ki, bu yöre tarıma dayalı sanayi merkezi olarak, Güney Marmara yöresi ise ağır sanayinin bir merkezi durumunda ön plana çıkarken, Körfez yöresinin ise turizmin merkezi olma rolünü üstlenerek öne çıkmasıyla üç alt bölgenin oluşmasına neden olmuştur. Üçüncü ve son özellik ise üç gelişmiş metropolle çevrili bir il olmasından dolayı bunların “manavı” ile “mandırası” konumunda oluşuna bağlı tarımda olduğu gibi hayvancılıkta da ve tarıma dayalı olan sanayisinde de uzmanlaşma göstermiştir. Bunun sonucunda Balıkesir’de tarımın ve hayvancılığın sektör içindeki payı Türkiye genelinin üstünde seyrettiği ve sanayi sektöründeki payı ise Türkiye ortalamasının altında yer aldığı bilinmektedir. Son olarak tarıma bağlı gıda sanayisinin ön plana çıktığı fark edilmektedir (Balıkesir Kent Konseyi, 2020).

2. BALIKESİR’İN EKONOMİK YAPISI

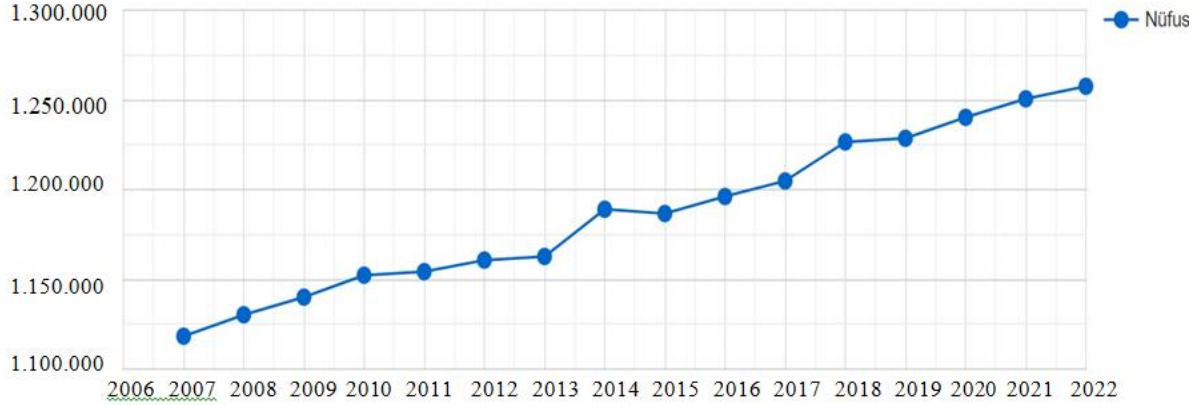
Hem sanayi hem de ticarete gelişimine devam eden Balıkesir daha çok tarıma bağlı olan sektörlerde ilerlemesini devam ettirmiş, başta İstanbul, İzmir ile Bursa gibi sanayisi gelişmiş şehirlere kara, deniz ve demiryolu ile bağlantısını sağlamış, Ege Bölgesinin ve Marmara Bölgesinin de genel özelliklerini taşıdığı görülmektedir (Balıkesir Kent Konseyi, 2020).

Balıkesir’in ekonomisi genel olarak tarıma dayalıdır. Balıkesir’de her türlü tarım ürününün yetiştirilmesine elverişli arazi ve iklim yapısının bulunmasıyla beraber tarımsal değeri bakımından Türkiye’de üçüncü olmayı başarmıştır. 2007 bulgularında toplam 6.888.179 (dekar) tarım bölgesine sahip Balıkesir, 250.000 adet büyükbaş hayvan ile 750.000 adet küçükbaş hayvan ile de yüksek bir hayvancılık potansiyeline sahiptir. Yine bu bulgulara göre İlimiz Konya ve Erzurum illerini 716.227 ton süt üretimi ile geçerek birinciliği elde etmiş, Bolu’yu da 190.314 ton beyaz et ile geçip ikinci olmuştur. Son olarak birinciliğe sahip Konya ilinin ardından 31.003 ton kırmızı ette ikinci ve 381.916 ton domates üretimini gerçekleştirerek beşinci olmayı başarmıştır (Balıkesir Sanayi Odası, 2018).

Balıkesir, ekonomik faaliyetin yüksek olduğu ve ülke nüfusunun da oldukça yoğun olduğu Marmara Bölgesi içerisinde bulunduğundan İstanbul kent-bölgesine yapılan yatırımlardan etkilenmekte ve bu da İstanbul kent-bölgesine eklenmesine zemini hazırlanmaktadır. Bölgede yatırımların giderek yoğunlaşması 2009 yılı sonrasına rastlamaktadır. Merkezi ve yerel yönetimin yaptığı müdahalelerin, hazırlanan raporların ve yapılan yatırımların Balıkesir’in ulus-altı düzeyde yeniden yapılanmasında rolü büyüktür (Kızıltepe, 2022).

Şekil 2

Balıkesir Nüfus Grafiği

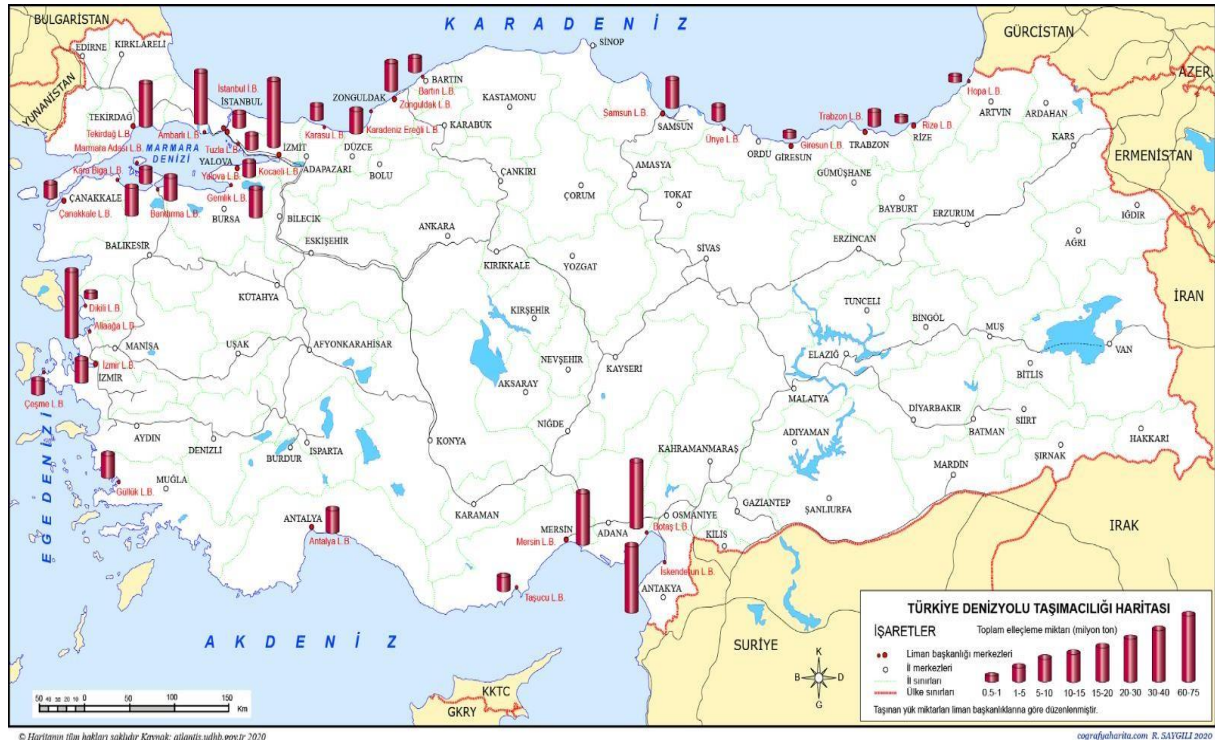

Not. Veriler Nufusu.com'un internet adresinden alınmıştır (Nufusu.com, 2022).

Kuzeyinde Bandırma ilçesi ve çevresindeki diğer ilçeler ile Balıkesir, ilin öncüsü olma rolünü üstlenmektedir. Bir yandan bir liman kenti olma özelliğini devam ettiren Bandırma, bir yandan da birçok sanayi tesisine kucak açmış durumdadır. Sanayi ve liman kenti olma özelliğini devam ettiren Bandırma, tarım ve hayvancılıkta da önemli bir ilçe olmayı sürdürmüştür. Bandırma aynı zaman da kanatlı hayvan yetiştiriciliği bakımından da ülkenin en önemli merkezlerinden birisidir. Balıkesir, tohum üreticiliği bakımından da önemli yerlerdendir (Söylemez, 2019).

Şekil 3

Türkiye Denizyolu Taşımacılığı Haritası

Not. Coğrafya Harita (2020) tarafından yayınlanan Türkiye Denizyolu Taşımacılığı Haritası kaynaktan uyarlanmıştır (<http://cogrfayaharita.com/haritalarim/4hturkiye-deniz-tasimaciligi-haritasi2019.png>).

2.1. Sanayi

Dünyada ilk kez İngiltere’de 19. yüzyılda uygulanan Organize Sanayi Bölgesine (OSB) 20. yüzyılda ABD’de rastlanmış ve sonra gelişmiş diğer ülkelerde de görülmeye başlamıştır. OSB’ler İkinci Dünya Savaşının başladığı dönemde devletin bir yatırımı şeklinde görülmüş, bununla birlikte az gelişmiş ülkelerdeki küçük ölçekli işletmeler ve orta ölçekli işletmelerin gelişmesi amacıyla düzenlenmiştir. Cumhuriyetle beraber yoğunluk kazanan sanayileşme çabaları kazanılmış olan siyasi bağımsızlığın ve ekonomide kalkınmanın temeli olduğu anlaşılmış ve bu dönemde özel kesim girişimlerine bırakılmıştır. Fakat mali gücün olmaması ve yeterince deneyimin kazanılamaması yüzünden özel kesim kendinden bekleneni gerçekleştirememiştir. 1960’lı yıllarda Planlı Kalkınmaya başlanması ile sanayinin öncü sektörden biri olduğu anlaşılmış ve ekonomide dengenin sağlanması, ekonomi ile toplumsal kalkınma çabalarının aynı anda gerçekleştirilmesi gibi uzun vadeli planlar belirlenmiştir. Belirlenen amaçlara yönelik birçok teşviklerden biri olan OSB’lerin uygulamalarına, ilk olarak Bursa’da 1962 tarihinde OSB kurulması ile başlamıştır (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, t.y.).

Tablo 2

Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi Ulaşım Tablosu

Ulaşım	Mesafe	Ulaşım	Mesafe
Karayolu		Havayolu	
İzmir-Bursa Karayolu	6 km	Balıkesir Koca Seyit Havalimanı	90 km
İstanbul- İzmir Otobanı	5 km	Balıkesir Merkez Havalimanı	15 km
Demiryolu		Denizyolu	
Gökköy Lojistik Merkezi	500 km	Bandırma Limanı	111 km

Not. Invest in Balıkesir tarafından yayınlanan *Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi* kaynaktan uyarlanmıştır (invest in Balıkesir).

Birinci ve devasa bir Organize Sanayi Bölge olan BALOSB, Balıkesir topraklarında kurulmuş olmasından itibaren başta ulaşımda sağladığı faydalar, güçlü yönetim ve enerjik yapısı ile ülkemizin ekonomideki değerine değer katmaktadır. Ayrıca gerçekleştirilen ulaşım projeleri ve köprü projelerinin de sağladığı faydalarla da yatırımcıların gözdesi durumundadır. Önemli bir kavşak noktası durumunda olması sayesinde İzmir Limanı ile Bandırma Limanına 1 saatlik mesafede iken İstanbul ile ulaşımı iki saatte sağlanmaktadır. Endüstri bölgesine yalnızca 500 metrelik mesafede olan Gökköy Lojistik Merkezi’nde yüklenmiş endüstriyel ürünler Bandırma Limanı vasıtasıyla dünyadaki piyasalara kolayca ulaşım sağlayabilmektedir. Karma bir yapıya sahip olan Organize Sanayi Bölgesinde 16 farklı sektör faaliyetlerini bölge kalkınmasında etkin rol oynayan BALOSB’da devam ettirmektedir. 2021 yılından itibaren 147 firma üretim gerçekleştirirken, 21 firmada inşaat ve proje aşamasındadır. Başlıca öne çıkan sektörler ise şunlardır; ağaç ürünleri, mobilya imalatı, elektrik-elektronik sanayi ile gıda sanayi, metal-metal işleme sanayi, tarım alet ve makineleri imalatı sanayisidir. 2015 yılında istihdam tahmini 4.500 kişi iken arsa tahsislerinin yapılması ile açılan fabrikalarla sayı 2021 yılında 15.500 kişiye ulaşmayı başarmıştır. Genişleme yatırımları ile gelecek beş yıl içerisinde de istihdam rakamlarında kayda değer artışın olacağı öngörülmektedir (Güngen, 2022).

Altyapı hizmetleri olan elektrik, su, doğalgaz, yol ve arıtma tesisi gibi hizmetlerini tamamlamış durumda olan Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi aynı zamanda profesyonel güvenlik hizmetleri ile

birlikte kamu güvenlik birimlerini de(jandarma) bölge içerisinde barındırmaktadır. Aynı zamanda OSB içerisinde 900 kWh'lik güneş enerji santrali de bulunmaktadır. Organize Sanayi Bölgesinde bulunan fabrikaların lojistik operasyonlarını gerçekleştirirken ana yolda düzensiz duraklamalarını engellemek için tır ve kamyon park alanları mevcuttur. Gerçekleştirilecek olan değişik organizasyon yapısına uygun olarak 350 kişilik kapasiteye sahip konferans salonu olan BALOSB bölge işletmelerin kullanımına da açıktır. BALOSB' de Gümrük Müdürlüğü ise 2022 Nisan ayı itibari ile kurulmuştur (invest in Balıkesir, t.y.).

Balıkesir içerisinde 24 adet irili ufaklı sanayi sitesi bulunurken, toplamda sekiz adet olan ve üç tanesi kurulum aşamasında iken beş tanesi de faal olan organize sanayi bölgesi bulunmaktadır. Aktif durumda olan OSB içerisinde iki tanesi bölge genişletmesine devam ederken bir yandan da OSB için güçlü bir profil oluşturmaktadır (Invest in Balıkesir, t.y.) Ayrıca küçük sanayi siteleri ile marangozlar sitesi ve haddehaneler Balıkesir merkezinde yer edinmişken, ağır sanayi kuruluşları ise kent çıkışlarında şehirlerarası karayolu kenarında kurulmuştur (Balıkesir İli 2021 Yılı Çevre Durum Raporu).

Üretime bağlı sanayi tesisinin yoğun olarak faal olduğu Bandırma, Gönen, Erdek ile Marmara ilçelerimizin Marmara Denizine sınırı bulunmaktadır. Bu sebeple Marmara Denizini doğrudan etkileyebileceği gibi dolaylı olarak da etkileyen evsel ve endüstriyel nitelikli atık sular bu ilçelerdeki üretime dayalı sanayi tesislerinden ve yerleşimlerinden kaynaklanmaktadır. Bölgede faal olan münferit sanayi tesisleri ile OSB arıtma tesisini ve gerekli yatırımlarını büyük ölçüde yapmış, BASKİ Genel Müdürlüğü tarafından büyük ölçüde yerleşim yerlerinin atık su arıtma tesislerinin yapımının da büyük bir kısmı tamamlanmıştır (T.C. Balıkesir Valiliği, 2022).

Özellikle Biga ve Bandırma çevresinde 1840'lı yıllardan itibaren kurulmuş olan fabrikalar sadece bölge ihtiyaçlarını karşılamak için değil aynı zamanda İstanbul'un yanı sıra ülke ihtiyaçlarını da karşılamak için kurulmuştur. Örnek verecek olursak, bölge içindeki pamuk fabrikaları ordunun kumaşa olan talebini karşılamaya yönelik kaba kumaş (çuha) üretirken, bir yandan da İstanbul'un hububata olan talebini gıda üretimi ile karşılamaya çalışmıştır (TEPAV, 2017).

Balıkesir'in sanayisi daha çok Altieylül, Karesi, Bandırma ile Gönen ilçelerinde yoğunlaştığı bilinmekte ve sanayinin ise tarıma dayalı olmasıyla sanayi işletmelerinin % 33'ü gıda üretimi imalatında faal iken, başta üretimi yapılanlar işlenmiş et ile süt ürünleri, sofralık zeytin, zeytinyağı ve salçadır. Lakin tarım sanayisinde markalaşmanın istenilen durumda ve düzeyde olmaması dikkat çekmektedir (GMKA, t.y.).

Tablo 3

31.03.2023 İtibarıyla İhracatçı Firmaların Kanuni Merkezleri Bazında Sektör İhracat Performansları (1.000 \$)

Sektör	2022	2023 (1 Ocak-31 Mart)	Değişim
Çelik	12.828,59	6.262,22	-%51,2
Çimento, Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	4.271,45	1.401,42	-%67,2
Demir ve Demir Dışı Metaller	10.664,39	9.798,60	-%8,1
Deri ve Deri Mamulleri	1.825,86	1.525,26	-%16,5
Diğer Sanayi Ürünleri	101,43	4,72	-%95,3
Elektrik ve Elektronik	23.763,46	100.465,90	%322,8
Fındık ve Mamulleri	3,01	0,00	-%100,0
Gemi, Yat ve Hizmetleri	452,29	502,32	%11,1
Halı	101,29	26,62	-%73,7
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	20.028,60	13.448,06	-%32,9
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	4.681,34	5.879,76	%25,
İklimlendirme Sanayii	2.484,99	1.853,25	-%25,4
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	14.771,00	11.903,45	-%19,4
Kuru Meyve ve Mamulleri	9,15	3,48	-%62,0
Madencilik Ürünleri	13.692,38	11.043,59	-%19,3
Makine ve Aksamları	9.702,79	9.368,49	-%3,4
Meyve Sebze Mamulleri	5.446,56	4.434,94	-%18,6
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	8.197,32	7.972,54	-%2,7
Mücevher	0,00	422,73	
Otomotiv Endüstrisi	21.610,87	19.148,63	-%11,4
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	51.927,22	50.881,59	-%2,0
Süs Bitkileri ve Mamulleri	1.396,85	2.496,12	%78,7
Tekstil ve Hammaddeleri	1.743,57	1.820,47	%4,4
Yaş Meyve ve Sebze	1,20	21,63	%1702,1
Zeytin ve Zeytinyağı	410,42	30.085,29	%7230,3
Toplam	216.987,13	301.959,71	%39,2

Not. Veriler Türkiye İhracatçıları Meclisi'nin *İller Bazında Sektör Rakamları* kaynağından uyarlanmıştır (TİM, 2023).

Tablo 4*Balıkesir'de Yıllara Göre İthalat Genel Ticaret Sistem Değeri: (1.000 \$)*

Yıllar	Değer
2013	611.161,5
2014	495.316,9
2015	437.317
2016	395.798,9
2017	402.148,1
2018	398.220,7
2019	412.547,1
2020	401.578
2021	399.38,8

Not. Veriler Bandırma Ticaret Odası'nın 12 Nisan 2021 tarihinde yayınladığı Balıkesir İli Bazında Temel Ekonomik Göstergeler Sunumu'nda bulunan bilgilere göre hazırlanmıştır (TEPAV, 2021).

Tablo 5*Balıkesir'de Yıllara Göre İhracat Genel Ticaret Sistem Değeri: (1.000 \$)*

Yıllar	Değer
2013	619.082,5
2014	533.940,4
2015	516.550,3
2016	519.248,5
2017	533.760
2018	598.753,7
2019	579.246,5
2020	604.239,1
2021	552.251,11

Not. Veriler Bandırma Ticaret Odası'nın 12 Nisan 2021 tarihinde yayınladığı Balıkesir İli Bazında Temel Ekonomik Göstergeler Sunumu'nda bulunan bilgilere göre hazırlanmıştır (TEPAV, 2021).

2.2. Ulaşım

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra karayollarının esas gelişimi 1948 yılında başlamış ve bu devrede modern geniş yolların yapılması ve eskilerinin onarılması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 1948 yılında Balıkesir ilinde karayolları şube şefliği İzmir bölgesine bağlı olarak görev yapmıştır. 1960'lı yıllarda Bursa Bölge Müdürlüğü kurulmuş ve şeflik Bursa'ya bağlanmıştır (Durmaz, 1995).

Tüm dünyada olduğu gibi ulaştırmanın ana bileşenini oluşturan karayolu sektörü ülkemizde de ulaştırmanın ana bileşenini oluşturmaktadır. Bilhassa son 20 yılda gelişmekte olan ülkeler için ulaştırma; karayolu ve otomobil egemenliği altında iken, gelişmiş ülkelerde de aynı durum geçerlidir. Yakın çevremizdeki Avrupa ülkelerinin ulaştırma türlerinin dağılımı incelendiğinde diğer modlara

göre karayollarındaki yolcu ve yük taşımacılığının paylarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Özetlemek gerekirse, karayolu ulaşımı; gerek kesintisiz bir taşıma imkânı sağlaması gerekse yapısı, sağladığı hızı ve modlar arasındaki uyumu ile artan bir gelişim göstermektedir. Ayrıca gelişmiş ülkelerde 1000 kişiye düşen otomobil sayısı 350 ile 500 iken, toplam taşıt sayısı ise 450 ile 650 arasında gerçekleşirken, ülkemizdeki verilere göre 167 otomobil sayısı olmakla beraber toplam taşıt sayısı ise 298 olarak gelişmiş ülkelerin ortalama değerlerinin oldukça altında bir yer bulmaktadır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2022).

Balıkesir önemli bir bağlantı noktası olduğundan buraya veya başka illere gerçekleştirilecek ulaşım, karayolu ve demiryolu ile olabileceği gibi denizyolu ve hava yollarıyla da kolaylıkla sağlanacaktır. Ayrıca Marmara, Ege ve İç Anadolu'yla da bir geçit konumundadır. Karayollarının muntazam durumda olmasının yanı sıra Balıkesir ile İzmir arasındaki mesafe yeni yapılmış yollarla kısalmış ve Bandırma Limanı, Kuşadası Limanı ile Ayvalık Limanı, Akçay Limanıyla her yere bağlanmış durumdadır. Özellikle Bandırma ile Eskişehir'den gelmekte olan demiryolu Manisa ve İzmir'e ulaşım sağlamaktadır. Daha çok askeri amaçla Balıkesir ve Bandırma havaalanları kullanılmaktadır. Motorlu araç sayısında da epey zengin durumda olan Balıkesir'in sınırları içerisinde 1150 km karayolu, 615 km devlet yolu ve 535 km il yolu bulunurken, 742 kilometresi asfalt, 321 kilometresi stabilize, geri kalan yol ise ham yoldur (Coğrafya Dünyası, t.y.).

Balıkesir ili İstanbul-İzmir Otoyolu ile İstanbul, Bursa ve İzmir gibi büyük metropol şehirlere ulaşım kolaylığıyla öne çıkmaktadır. Yapımı devam eden Kınıalı-Tekirdağ-Çanakkale-Balıkesir Otoyolunun tamamlanması ile de bölge ulaşım ve lojistik anlamında oldukça güçlenecektir. Ayrıca Balıkesir, Türkiye ile Dünya pazarları arasında kavşak noktası konumunda bir rol üstlenmesinin nedeni ise ülkemizin önemli limanlarından Bandırma Limanı vasıtasıyla Türkiye'deki bütün limana sahip şehirlerine doğrudan ulaşımın gerçekleştirilebilmesidir. Bunun yanı sıra inşası süren ve Avrupa'nın sayılı limanları arasında yer alan Çandarlı Limanı takriben 130 km ile İzmir Limanı 170 km, Gemlik Limanı ise 180 km mesafededir (Açıl vd., 2020).

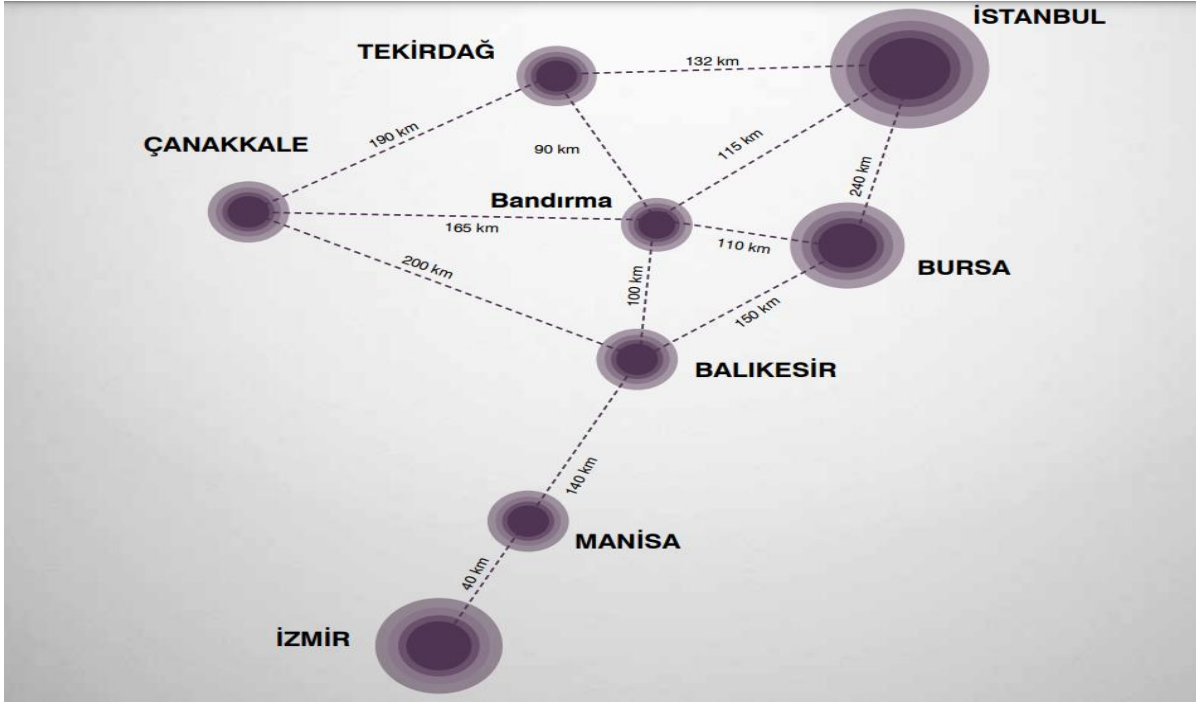
Ege ve Marmara Bölgesi Türkiye ekonomisinin ve ticaretinin önde gelen bölgeleri olup Balıkesir'de bu bölgelerin merkezinde olmasıyla yapılan ulaşım yatırımlarından pozitif şekilde etkilenmiştir. Balıkesir ilini Marmara ticaretinde oldukça önemli duruma getiren şey ise İstanbul-İzmir otobanı ile 1915 Çanakkale Boğaz Köprüsü projeleridir (Merkez Avrupa, t.y.).

İller arasındaki sosyal, ekonomik ve lojistik ilişkilerin gelişmesini ve çevredeki illerle ulaşım sağlayan toplam bölünmüş yol uzunluğu arttırılmıştır. Balıkesir'den Çanakkale'ye ulaşımın olmasına imkân veren 220 km'lik karayolunun bölünmüş yol çalışması bitmiş ve araç trafiğine açılmış durumdadır. Ayrıca 225 km olan Kütahya ile Balıkesir arası bölünmüş karayolunun ulaşım alt yapısı geliştirilmiş, Balıkesir'e sınırı olan ve ticari yakınlıkla da öne çıkan Bursa, İzmir ve Manisa illerine ulaşım bölünmüş yollar sayesinde sağlanmıştır (GMKA, 2019).

Balıkesir gelişimini 2000'li yıllara gelindiğinde batıda Edremit Yolu ile doğu ve kuzey doğuda Bursa Yolu, güneyde ise İzmir Yolu istikametine kadar sürdürmüştür. 2010 ve sonrasında da ilimiz gelişim yönlerini takip etmiştir (Çetinkaya, 2021).

Şekil 4

Balıkesir Ulaşım Ağı

Not. GMKA tarafından yayınlanan *Balıkesir Lojistik Atlası* kaynağından alınmıştır (Balıkesir Lojistik Atlası, 2019).

Hızla devam eden ulaşım projeleri ile Balıkesir metropol kentleriyle olan ulaşımı daha kısa sürede sağlanacak ve demiryolu hattıyla da kapsamı içerisine girecek olan Bursa demiryolu bölgesel ekonomiyi desteklemenin yanı sıra hat, yük ve yolcu taşımacılığına da hizmet edecektir. Demiryolu bağlantısı sayesinde yük taşımacılığı konusunda dikkate değer olacak Lojistik Taşıma Üsleri bölgede geliştirilecektir. Üretilen mallar ise ihracat maksadıyla Bandırma Limanı ve İzmir Limanı'na gönderilecektir. Bunun yanı sıra İstanbul, Ankara gibi metropollerden Balıkesir'in tüm noktalarına ulaşım sağlayacak olan Koca Seyit Havalimanı 1997'de hizmete girmiştir (Merkez Avrupa, t.y.).

2.2.1. Karayolu

Karayolu ulaşımının kısmen yeterli olduğu ve Balıkesir'in ulaşılabilirliğini yükseltmek için ek düzenleme ile yatırımların olması lazımdır. Bilhassa Çanakkale'nin bölge içinde ve bölgeler arasında ulaşım bağlantılarını geliştirmesi gerekmektedir. Kalite ve güvenlik açısından yeterli seviyede olmayan bölgedeki mevcut yolların teknik altyapı eksiklikleri bulunmaktadır. Balıkesir'in artmakta olan araç trafiğini ve turizm dönemlerinde gerçekleşen hareketlilikleri dikkate alarak karayolu bağlantıları için birtakım iyileştirmeler olmalıdır (GMKA, t.y.).

2.2.2. Denizyolu

Bandırma deniz yolu ulaşım imkânları açısından önemli bir potansiyele sahip olması ile birlikte gelişimini gerçekleştirmiş ve teçhizatlı limanı sayesinde Marmara Bölgesi için denize açılan bir pencere durumundadır. İstanbul ve Bandırma arasındaki mesafe ise 64 mildir. Ulaşımında büyük kolaylık

sağlayan ve 1998 yılında başlayan hızlı feribot ve deniz otobüsü seferleri ise İstanbul ve Bandırma arasında başlatılmıştır (GMKA, t.y.).

2.2.3. Demiryolu

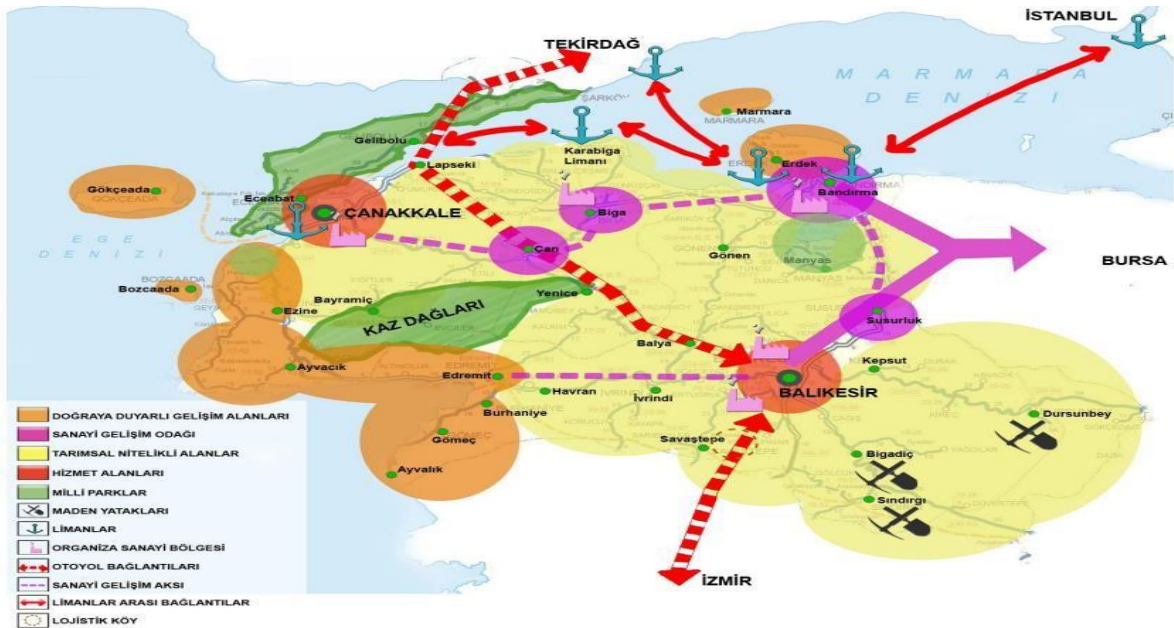
Balıkesir Türkiye'nin demiryolu ulaşımı ağında bulunur. Aynı zamanda Ankara ile İzmir'i birbirine bağlayan demiryolunun üstünde transit bir merkez konumundadır. 9642 km uzunluğu olan Türkiye demiryolu hattının yüzde 2,9'una tekabül eden Balıkesir demiryolunun 280 km uzunluğu bulunmakta olup, demiryolunun hepsi Balıkesir ili içerisindedir. Bölge içi ile bölgeler arası ulaşılabilirliğin gelişimi için Çanakkale'de bulunan demiryollarına dâhil edilmesi ve Balıkesir'de bulunan altyapı çalışmalarının ise tamamlanmış olması gerekmektedir (GMKA, t.y.).

2.2.4. Havayolu

Bölgenin ilk havaalanı 1995 yılında hizmete giren Çanakkale Havaalanı'dır. Düzenli olarak da Çanakkale ve İstanbul seferleri gerçekleştirilmektedir. Yılda 300.000 yolcu karşılama kabiliyetine sahip sivil ve askeri kategoride faaliyet gösteren Çanakkale Havaalanı 1800 metre olan pist uzunluğunu 2400 metreye kadar çıkarılmasının çalışmaları sürmektedir. 1997'de açılan Balıkesir Körfez Koca Seyit Havaalanı 116 Bölgenin diğer önemli havayolu bağlantı noktası durumundadır. Yalnız sivil kategoride hizmet veren Körfez Koca Seyit Havaalanı yılda 120.000 yolcu kapasitesine sahiptir. Körfez Koca Seyit Havaalanı Balıkesir'de Edremit ilçesi içerisinde bulunmakta ve çoğunlukla yaz ayları içerisinde turizmin canlanmasıyla gelen yolcular tarafından çok aktif kullanılmaktadır. 2010 yılı içerisinde yapılan yeni düzenlemelerle pist ile terminal uluslararası uçuş standartlarına kavuşturulmuştur. Fakat havaalanının hâlâ yurtdışı bağlantıları sağlanamamıştır (GMKA, 2010).

Şekil 5

Güney Marmara Bölgesi'nin Mekânsal Gelişiminin Şeması

Not. GMKA tarafından yayınlanan TR22 Güney Marmara Bölge Planı (2010-2013) kaynağından alınmıştır (GMKA, 2010).

2.3. Tarım

En yoğun bölge olarak bilinen Marmara Bölgesi'nin tarımsal ihtiyaçlarını, Güney Marmara illeri olarak bilinen iller karşılamaktadır. İllerin başında da Balıkesir bulunmakta ve ilimiz hayvancılık ile tarımla özdeşleşmiş, geniş ovalar, verimli otlaklar ile meralara ve bolca su kaynaklarına sahip durumdadır. Ayrıca 2009 ve 2015 yıllarında Balıkesir iline verilmiş olan mazot, gübre ile toprak analizi destek tutarının üretimde nasıl etki edeceği analiz edilmiş ve bunun sonucunda verilmiş desteklerin olumlu etkileri gözlenmiştir. Modern çağ tarımına ayak uydurabilmek için bir kısım araştırmacıların iddia ettiği gibi içerikli ve daha geniş bir kapsamda uygulanması gereken tarımsal desteklerin, tarım sektöründe gelişimi ve tarımsal hasılayı pozitif etkilediğine dair veriler bulunmuştur (Aslan, 2019).

Balıkesir bir tarım kenti olup, sanayisinin gelişmesi de bu yönde olmuş ve tarım endüstrisinde gelişme göstermiştir. Balıkesir'i ekonomik alanlarda daha ilerilere taşıyacak sanayiye sahip olmamasından dolayı bu İl'in gelişimini de etkilemiştir. Son yıllarda dünya genelinde organik tarımın tartışıldığı ortamda aslında bu şans olarak görülebilir. Bu çalışmalar tarım alanında programlı olarak ve ekolojik dengenin de dikkate alınacak şekilde geliştirilmesi sayesinde tarım Balıkesir için değerli bir şans olabilir (Özşen, 2008).

Tarımın geliştiği ilimizde un, yem, salça ile konserve, nebati yağ ve şeker üretimi dikkate değer durumdayken, aynı zamanda zeytin ile zeytinyağı, kırmızı et, tavukçuluk, yumurta üretimiyle birlikte süt ve süt mamulleri üreten işletmeler de epey gelişmiş durumda ve çeşitli sektörlerde de yeni yatırımların yapılmasına devam edilmektedir. İlimizde 10.501.167 zeytin ağacının bulunmasıyla beraber 2009 ve 2010 sezonunda da 29.203 ton/yıl zeytinyağı ile 25.299 ton/yıl yemeklik zeytin rekoltesinin olduğu varsayılmaktadır. Özellikle Ayvalık, Burhaniye, Edremit ve Havran ilçelerimizde zeytin ile zeytinyağı sanayisi kökleşmiş, gelişmeye de devam etmekte ve kalitesiyle de dünyada aranır konuma gelmiştir. 2009 yılında Türk Patent Enstitüsü'ne yapılan başvuru ile tescillenen Ayvalık zeytinyağı coğrafi bir simge olarak bu bölgeye farklı bir değer katmıştır. Aynı zamanda zeytinyağı üretiminde Türkiye birincisi olduğu gibi sızma zeytinyağı üretiminde de % 80'ile, Türkiye birincisi konumunda olan Balıkesir, bitkisel yağ ile margarin üretiminde de fabrikaların kapasite büyüklüğü sayesinde Türkiye dördüncüsüdür (BSO, 2018).

2.3.1. Zeytin

Balıkesir'de zeytin tarım arazisinin % 17'lik bölümünü kapsarken, üretiminde il genelinde 810.290 dekar alanda gerçekleşmektedir. Edremit Körfez bölgesi ve Erdek Körfez bölgesi olmak üzere ilimiz zeytin üretim alanı olarak iki ana bölgeden meydana gelmekte ve Edremit Körfez Bölgemizde (Ayvalık, Edremit, Burhaniye, Gömeç ve Havran) üretimi gerçekleştirilen zeytin türü "Ayvalık" olmakta ve ürünün % 85-90'ı yağlık olarak kullanılmakla birlikte ürünün kalanı ise ister yeşil, istenirse de siyah sofralık olarak kullanılmaktadır. Erdek Körfez Bölgemizde (Erdek, Bandırma ve Marmara) ise üretilen zeytinlerin çoğunluğu "Gemlik" türü olup mahsulün % 90-95'i sofralık olarak değerlendirilirken ürünün kalanı ise yağlık olarak kullanılmaktadır. Önde gelen gıda işletmelerinin ilk seçimi tarımsal üretimin gelişmiş olduğu Balıkesir olmuştur (Balıkesir Valiliği, 2018).

Tablo 6

31.03.2023 İtibarıyla İhracatçı Firmaların Kanuni Merkezleri Bazında Sektör İhracat Performansları (1.000 \$)

Arazi Dağılımı	Alan (ha)	Toplam Yüzölçüme Oranı
Arazi Dağılımı	390.873	26,80
Tarım Alanı	82.715	5,67
Çayır-Mera Alanı	628.614	43,11
Orman Alanı	356.098	24,42
Tarım Dışı Arazi	390.873	26,80
Toplam	1.458,300	100,00

Not. Veriler T.C. İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün Mart 2023 tarihinde yayınladığı Projeler ve Demonstrasyon Çalışmaları bulunan bilgilere göre hazırlanmıştır (T.C. Balıkesir Valiliği, 2023).

2.3.2. Hayvancılık

Balıkesir, Türkiye büyükbaş hayvan varlığında takriben % 3'ünü, küçükbaş hayvan varlığında % 2,7'sini, etlik tavuk varlığının % 12'sini, yumurtatavuğu varlığının da % 6'sını karşılarken, son olarak da arı kovanı varlığının ise % 2,1'i bulunmaktadır. Ayrıca Balıkesir, Türkiye toplam süt üretiminin % 3,2'sini karşılarken kırmızı et üretiminin de % 4'ünü, tavuk eti üretiminin de % 16'sını ve yumurtatavuk üretiminin ise % 5'ini karşılamakta ilin hayvansal üretiminin ekonomik büyüklüğü de 0,61 milyar TL olup, ilde kişi başına hayvansal üretim değeri de 1.513 TL'dir. Gelecekte de önemini sürdürmeye devam edecek olan hayvancılık, ilin ekonomisine sağladığı katkı, istihdam oluşturması ve sanayiye hammadde sağlaması açısından oldukça önemli sektördür. Bu yüzden hayvancılık sektörüne destek olunmalı ve üstünde öncelikli durulmalıdır (Özek, 2022).

Tablo 7

Hayvan Varlığı (Adet/Baş)

Cinsi	Türkiye	Balıkesir
Büyükbaş (Baş)	17.023,791	510.561
Küçükbaş (Baş)	56.265,750	1.434,296
Et Tavuğu (Adet)	251.289,799	33.477,482
Yumurtacı Tavuk (Adet)	109.806,327	5.224,103
Arı Kovanı (Adet)	8.984,676	180.595

Not. Veriler T.C. İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün Mart 2023 tarihinde yayınladığı Projeler ve Demonstrasyon Çalışmaları bulunan bilgilere göre hazırlanmıştır (T.C. Balıkesir Valiliği, 2023).

2.3.3. Arıcılık ve ipekböcekçiliği

Dünyada ilk sırada yer alan Hindistan'ın kovan varlığı 12.3 milyon iken, 9.1 milyon kovan sayısı ile Çin'de onu takip etmekte Türkiye'de 8.1 milyon kovan sayısı ile 3. sırada yerini almaktadır. Dünyada ikinci sırada bulunan Türkiye 109 bin ton bal üretimi gerçekleştirerek, 444 bin ton bal üreten Çin'den sonra gelmektedir. Edremit Körfezi ilçelerinde ve kaz dağları florasında arıcılık daha fazla yapılmakta ve 2019 yılında ise 2.480 kg bal üretimi gerçekleşmiştir. İpekböceği yetiştiriciliğinde ise 2015 yılında dağıtılmış olan ipekböceği tohumu kutu sayısı ile 4.674'den % 24'lük yükseliş göstererek 2020 yılında 5.775 kutu sayısına gelmiştir. Mevcut 168.952 arı kovaniyle Türkiye kovan varlığı sayısının % 2,1'ine sahip Balıkesir, 2015 ve 2020 yıllarında İl kovan sayısında da % 1'lik yükseliş sergilemiştir. Yine, yıllık üretilen ipek kozası miktarı da bir ton civarı ile sekiz mahallede ipekböcekçiliği yapılmaktadır. Miktar ve sayısının tarımsal ekonomideki karşılığı yok denecek kadar azdır (Özek, 2022).

Türkiye'nin en büyük bal ormanı Edremit, Kaz dağlarında Dereli civarında Balıkesir Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulmakta ve Büyükşehir Belediyesi, Balıkesir Üniversitesi ve İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ile Edremit Orman İşletme Müdürlüğü iş birliğinde yürütülmektedir. Bal Ormanı Projesinin 2 bin dekar bölge üstünde uygulanacağı ve bu proje çerçevesinde Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığı'na bağlı Çiftçi Eğitim Merkezi'nde (BAÇEM) yetiştirilmiş olan 120 bin adet tıbbi ve aromatik bitki ile arı bitkilerinin ekimi gerçekleştirilecektir. Bitki ekimleri Büyükşehir ekiplerinin ve üniversite öğrencilerinin katılımıyla yapılmaktadır (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2022).

2.3.4. Seracılık

Jeotermal kaynakları ile zengin bir bölge olan Gönen İlçesi, İstanbul, Bursa gibi pazarlara yakınlığı dikkat çekmektedir. Sahip olduğu avantajları ile ileri ki yıllarda jeotermal yatırımlar konusunda da bölgede çok önemli bir yere sahip olacaktır. İlçemizin bu potansiyelini kullanmak için, İl Müdürlüğümüzün yönlendirmesi ve sektör paydaşları ile yapılan toplantılar neticesinde, jeotermal teknolojik sera kurulumu planlanarak, Gönen'de özel sektör tarafından 1.000 dekarlık alanda yatırım çalışma faaliyetleri başlamıştır. Jeotermal kaynaklı seralarda altyapı inşaat işleri devam ederken, alternatif ürün olarak yetiştirilmesi planlanan muz yetiştiriciliği için eğitim çalışmaları da gerçekleştirilmiştir. Seralarda hali hazırda bulunan ürün desenine alternatif ürünler eklenmesi ve tarımda birim alandaki verimin artırılması gayesiyle tasarlanan proje kapsamında, 400 dekarlık alanda alt yapı çalışmaları ve sera kurulumu tamamlanmıştır. Muz hasadı da tamamlanmış ve üretilen muzların kalite yönünden piyasa şartlarına uygun olduğu görülmüştür (T.C. Balıkesir Valiliği, 2023).

2.3.5. Meyve ve sebze

Çok çeşitli meyve ve sebze üretimi Balıkesir'de yetiştirilmekte ve yetiştirilen ürünler ise metropollerin taleplerini doğrudan karşılamaktadır. Tohum yetiştiriciliği için Balıkesir'in iklimi, sulama şartları ile uzun süren hasadı fayda sağlamaktadır. Balıkesir'de 90 farklı standart sebze tohumu çeşidinin üretimi yapılmakta ve genelde domates, biber, patlıcan, tere, roka, dereotu, maydanoz, kavun ve soğan başta gelmektedir. Önemli bir yatırım fırsatı olarak göze çarpmakta olan kurutma tesisleri de tıbbi aromatik bitkilerin raf ömürlerini uzatacak pazarlama imkânlarını iyileştirmek üzere kurulacaktır. Tıbbi aromatik bitki üretiminde ön plana çıkan ilçeler; Edremit, Havran, İvrindi ile Dursunbey, Bigadiç, Sındırgı ve Marmara Adası'dır (BDSYB, t.y.).

Şekil 6

Hayvansal ve Tarımsal Ürünlerin Dağılımı

Not. Balıkesir Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejisi (2017-2023) kaynağından alınmıştır (GMKA,2017).

Balıkesir, toplam tarım bölgesinin % 7'sini sebze üretimi , % 23'ünü meyve üretimi ve % 70'ini de tarla bitkileri için kullanmakta ve meyve ile sebze üretiminin gerçekleştirilmesi için kullanılan bölge Türkiye ortalamasının da epey üzerinde yer almaktadır. Türkiye'nin ülke olarak toplam tarım bölgelerinin % 17'sini bu iki ürün çeşidi için kullanırken, Balıkesir ise % 29'unu kullanmakta ve ürettiği meyve ve sebze için doğru pazarlama teknikleri geliştiremediğinden oluşan katma değer nispeten düşük kalmaktadır. Sebzeçilikte örtü altı yetiştiriciliği potansiyeline nazaran yeterince gelişmemiş ve jeotermal kaynaklar da potansiyeline rağmen yatırım maliyetleri nedeniyle Balıkesir çiftçisi tarafından seçilmemiştir (GMKA, t.y.).

2022 yılının ilk değerlendirmelerinde bir önceki yıla oranla üretim miktarlarının tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde (yem bitkileri hariç) % 10,4 yükseleceği ve sebzeler içinse % 1 azalacağı, meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde de % 4,6 oranında yükseleceği varsayılmaktadır. Bunun sonucunda, 2022 yılı içerisinde üretim miktarlarının tahminen tahıllar ile diğer bitkisel ürünlerde 68,2 milyon ton olacağı, sebzelerde 31,4 milyon ton, meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde 26,1 milyon ton olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2022).

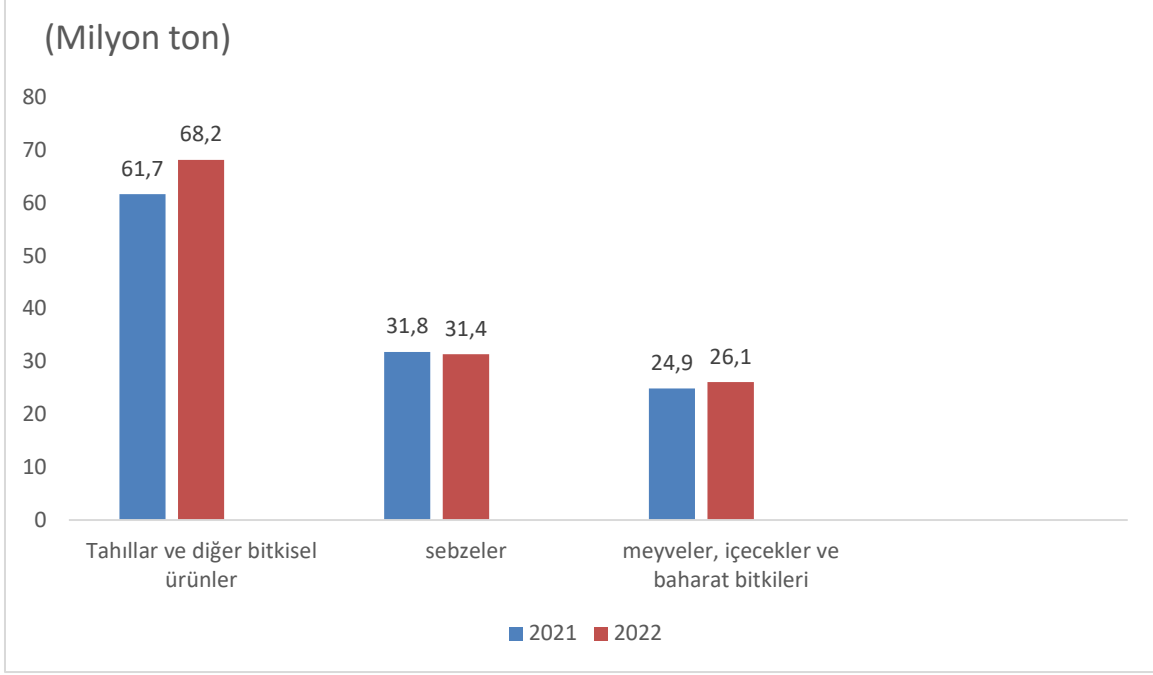
Tablo 8*Balıkesir İlinde İşlenen Tarım Alanları İstatistikleri (Dekar)*

Yıllar	Şehirler				
	Balıkesir	Çanakkale	Bursa	İstanbul	Kocaeli
2004	360.305	240.259	280.536	81.169	92.642
2005	362.943	240.523	283.494	84.758	92.481
2006	342.434	217.261	270.689	76.058	84.170
2007	334.084	220.440	254.419	71.965	78.508
2008	334.507	218.681	258.642	72.222	79.784
2009	330.740	215.943	252.747	67.270	74.859
2010	317.765	230.061	244.362	67.966	74.865
2011	305.533	211.597	229.814	72.006	70.843
2012	348.913	223.210	241.175	68.919	76.180
2013	329.496	225.762	223.341	68.191	72.526
2014	325.670	231.177	222.475	69.232	71.393
2015	316.885	234.011	216.351	68.833	71.885
2016	319.007	235.636	211.919	70.262	70.111
2017	313.533	232.836	213.662	69.403	84.955
2018	298.558	234.497	211.356	69.606	66.148
2019	292.640	234.574	206.827	69.104	66.541
2020	293.200	238.443	202.926	71.320	66.406

Tablo 9*Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı*

İBBS-SR	Toplam Alan	Ekilen Alan	Nadas	Sebze Bahçelerinin Alanı	Meyveler, İçecekler ve Baharat Bitkileri Alanı	Süs Bitkileri Alanı
TR10 İstanbul	740.640,5	677.892	610.5	286.98	27.437	508.512
TR221 Balıkesir	390.202,8	250.794,6	159.035	264.562	970.024	461.472
TR222Çanakkale	297.201,3	202.623,3	135.606	222.588	587.586	-
TR411 Bursa	297.635,8	142.414,1	215.409	385.366	947.100	4.341,6
TR421 Kocaeli	795.201	564.362	676.48	313.81	131.138	672

Not. Tarım alanı bakımından Balıkesir çevre illere göre daha avantajlı meyve, içecek ve baharat bitkileri alanı açısından Bursa'dan sonra çevre illerde Balıkesir ikinci sıradadır. Veriler Bandırma Ticaret Odası'nın 12 Nisan 2021 tarihinde yayınladığı Balıkesir İli Bazında Temel Ekonomik Göstergeler Sunumu'nda bulunan bilgilere göre hazırlanmıştır (Bandırma Ticaret Odası, 2021).

Şekil 7*Bitkisel Üretim (2021, 2022 Yılları)*

Not. TÜİK Anasayfası'ndan Veri Portalı'nın Bitkisel Üretim 1.Tahmini, 2022 kaynağından alınmıştır (TÜİK, 2022).

Balıkesir'de; zeytin, buğday, arpa, mısır, ayçiçeği, şekerpancarı, yem bitkileri ve kavun, karpuz, narenciye, bakla, sarımsak, kuşkonmaz, domates ile diğer sebze ve meyvelerin çoğu yetişmektedir. İlde yemeklik ile yağ zeytini üretiminin mühim yeri bulunmakla birlikte buğday ve tahıl üretiminde de ciddi bir yere sahiptir. Endüstriyel bitkiler içinde şekerpancarı, tütün ve pamuk hayli önemli yer edinmiştir. Balıkesir'de başlıca uğraş alanları içerisinde olan hayvancılık, küçükbaş hayvancılık ve büyükbaş hayvancılık, tavukçuluk, balıkçılık, arıcılık ve ipekböcekçiliği de yapılmakta ve bunlarla birlikte et, süt, süt ürünleri ile yumurta üretebilmek, işleyebilmek için kesimhane, mandıra ve kümesler gibi işkolları oluşmuştur (Özşen, 2008).

2.3.6. Su ürünleri

Kıyılarının Marmara Denizi ile Ege Denizi'nde bulunması bölgenin su ürünleri bakımından sahip olduğu potansiyelini arttırmaktadır. Gelibolu sardalyesinin meşhur olması ile birlikte Türkiye'de ilk kez sardalye konserve fabrikasının burada kurulmuş olduğu bilinir (GMKA, t.y.).

2.3.7. Örtü altı yetiştiriciliği

Merkez, Susurluk ile Burhaniye'de yoğunlaşmış durumda olan örtü altı yetiştiriciliği yatırım ile girdi maliyetlerinin de etkisiyle kâr oranlarını arttırmaktadır. Diğer ilçelere göre ise Çanakkale'de bulunan Lapseki ilçesi ile Ezine ilçesinde daha fazladır. Önemli örtü altı ürünlerinden olan hıyar ve marulun beraberinde domates, fasulye ile biber gelmektedir. Henüz iki ilçede de ısıtma olarak jeotermal kaynakların seracılık alanında yaygın olmaması ile ortak durumu paylaşan iller Balıkesir ve Çanakkale'dir. Ayrıca Balıkesir'de sebze üretimi üç kat daha fazladır (GMKA, t.y.).

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Balıkesir ilimizin antik çağlara kadar uzanan derin ve gizemli bir geçmişi vardır. Konumu, verimli toprakları, iklimi, mitolojik efsaneleri ile medeniyetin beşiğini oluşturan önemli illerimizden biridir diyebiliriz. Hem Ege hem de Marmara Bölgesinde bulunmasından dolayı içinde barındırdığı birbirinden zengin farklı etnik yapıları ve kültürel etkileşimleriyle harika bir ilimizdir. Geçmişten günümüze tarihin pek çok yerinde adından söz edilmesinin yanı sıra mitolojik efsaneler içerisinde de kendine yer edinmiştir.

Mitolojiye göre, İda dağında dünyanın ilk güzellik yarışması yapılmış ve Afrodit, üç güzel tanrıça arasında kraliçe seçilmiştir. Ayrıca İda Dağı (Kazdağı) milli park olarak ilan edilmiş ve Homeros'un İlyada Destanı'nda "çok pınarlı dağ" olarak dile getirilmektedir. Marmara Adası ve Avşa adası ilin Marmara Denizi sahili açıklarında bulunur. Benzersiz kıyılara sahip olan bu adaların şarabı ve balı ünlüdür. Tarihi kalıntıları ile Marmara Adası güzelliğine güzellik katmaktadır. İsmi, adanın meşhur mermerlerinden almış olan Mermer Plajı da görülmesi gereken yerlerdendir. Balıkesir'in sembolü olan Yağcıbedir Halıları da bir el sanatı ürünüdür. Konargöçer kültürüne uygun olarak Sındırgı ilçesinde Yağcı Bedir Yörükleri'nin dokuduğu küçük halıların en belirgin özelliği kök boyadan yapılmış olmasıdır. Yağcı Bedir halılarında bulunan lacivert ve kırmızı renklerin yoğunlukta olduğu bu halılar kullanıldıkça parlaklaşmaktadır. Ayrıca küçük yaşlarda Kurtdere Köyü'ne ailesiyle yerleşen Türk güreşinin büyük ismi Kurtdereli Mehmet Pehlivan, burada yağlı güreşe başlamış ve ismini gün geçtikçe yurt dışına kadar yaymayı başarmıştır. Kurtdere köyünde Temmuz ayı içerisinde her yıl ünlü güreşçimize ithafen "Kurtdere Mehmet Pehlivan Yağlı Güreşleri" yapılmaktadır. Görülmeye değer bir başka yer ise 64 hektar alana sahip 239 türden 3-4 milyon kuşu barındıran ve kuş sevenler için dinlendirici ve bir o kadar çekici bir yer olan Bandırma yakınlarındaki "Kuş Cenneti Milli Parkı"dır. MÖ 500'lü yıllara dayanan Kuş Cenneti'nin varlığı yapılan arkeoloji kazılarında elde edilen bulgularla ortaya çıkmıştır. Balıkesir İli Havran İlçesinde doğmuş olan Koca Seyit ismiyle anılan Seyit Onbaşı da Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale-Mecidiye Bataryasında görevini yapmış ve Ulusal Kurtuluş Savaşımızın kahramanlarından biri olmuştur. İngiliz gemilerinin 18 Mart 1915'de Çanakkale'yi geçmek maksadıyla birçok topu susturdıkları anda 275 kilogramlık top mermisini sırtına alarak topa koymuş ve açılan ateşle Ocean adlı İngiliz zırhlısı batmıştır. Bu sayede savaş kazanılmış ve Koca Seyit ulusal savaşımızda bir halk kahramanı olarak anılmıştır (Balıkesirim, 2022).

Ayrıca ilimiz, geçmişten günümüze kadar sahip olduğu ekonomik yapısını, kültürel zenginliklerini, sanayisini, tarımını ve ulaşım potansiyelini her geçen gün daha da arttırmaktadır. Bölgeye yapılmakta olan yatırımlar ilimizin gelişimine katkıda bulunmakta ve ulaşımındaki gelişmeler de sahip olduğu pazar ağının daha da genişlemesine neden olmaktadır. Metropol kentlerine kısa sürede ulaşımı sağlayacak projelerin varlığı ise lojistik ilişkilerin gelişimini etkilemektedir. Her geçen gün potansiyelinin daha da üzerine çıkarak gelişmeye ve ilerlemeye devam ettirmektedir.

Beyan ve Açıklama / Disclosure Statement

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Finansal Destek / Funding

Bu çalışmada herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

No funding to declare for this study.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı / Author Contribution Statement

Bütün yazarlar eşit düzeyde katkı vermiştir.

All authors contributed equally.

Etik Kurul İzni / Ethics Board Approval

Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

This study does not require ethics board approval.

Bu Makaleye Atıf Vermek İçin / To Cite This Article: Özbey, Ö. ve Bayraktar, B. (2023). Balıkesir'in ekonomik yapısı. *Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 21-42.

KAYNAKÇA

Açıl, A. B., Tekol, P., Yaşar, Ç., (2020). *Balıkesir il sanayi durum raporu 2020*. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. Balıkesir Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü.

Aslan, R., (2019). *Tarımsal desteklerin üretim miktarları üzerine etkileri: Balıkesir örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi.

Balıkesir Kent Konseyi. (2020). *Ekonomi ve yatırım*. <https://www.balikesirkentkonseyi.org/sayfa/ekonomi-ve-yatirim.html>

Balıkesir Sanayi Odası. (2018). *2018 – 2021 Balıkesir Sanayi Odası Stratejik Planı*. [https://www.bso.org.tr/docs/pdf/BSO-Stratejik-Plan\(2018-2021\)4-yillik.pdf](https://www.bso.org.tr/docs/pdf/BSO-Stratejik-Plan(2018-2021)4-yillik.pdf)

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi. (2022). *BBB'den Kazdağları'na Bal Ormanı*. <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=3127>

Balıkesirim. (2022). *Balıkesir hakkında her şey*. <https://www.balikesirim.net/bilgi/balikesir-hakkinda-her-sey-h5735.html>

BSO. (2018). *2018 – 2021 Balıkesir Sanayi Odası Stratejik Planı*. [https://www.bso.org.tr/docs/pdf/BSO-Stratejik-Plan\(2018-2021\)4-yillik.pdf](https://www.bso.org.tr/docs/pdf/BSO-Stratejik-Plan(2018-2021)4-yillik.pdf)

BDSYB. *Balıkesir'de tarım ve hayvancılık*. <https://www.balikesirdsyb.org.tr/tarim-hayvancilik/>

Coğrafya Harita. (2015). *Balıkesir fiziki haritası* 2. http://cografyaharita.com/haritalarim/2a_balikesir_ili_fiziki_haritasi.png

Coğrafya Harita. (2020). *Türkiye denizyolu taşımacılığı haritası*. <http://cografyaharita.com/haritalarim/4hturkiye-deniz-tasimaciligi-haritasi2019.png>

Coğrafya Dünyası. *Ekonomik faaliyetler*. <https://www.cografya.gen.tr/tr/balikesir/ekonomi.html>

Çetinkaya, S., (2021). *Balıkesir'de şehirselleşme ve yaşamabilirlik* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Balıkesir Üniversitesi.

Durmaz, G., (1995). *Balıkesir şehri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.

Güngen, S., (2022). *Balıkesir Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet yürüten KOBİ'lerin finansal*

- sorunlarının belirlenmesi ve çözüm önerileri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- GMKA. *Balıkesir yatırım destek ve tanıtım stratejisi (2017-2023) ve 2017 yılı eylem planı.* <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/ydo/Balıkesir-YDTS.pdf>
- GMKA. (2019). *Balıkesir lojistik atlası.* <https://www.gmka.gov.tr/dokuman-merkezi?page=2>
- GMKA. TR22 Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı. <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/TR-22-Guney-Marmara-Bolgesi-2014-2023-Bolge-Plani.pdf>
- GMKA. (2010). TR22 Güney Marmara Bölgesi (2010-2013) Bölge Planı. <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/TR22-Guney-Marmara-Bolgesi-2010-2013-Bolge-Plani.pdf>
- Hayat Dolu Balıkesir. (2021). *Balıkesir'e genel bakış.* <https://balikesir.com.tr/genel-bakis>
- Invest in Balıkesir. *Balıkesir organize sanayi bölgesi.* <https://www.investinbalikesir.com/yatirim-bolgeleri/organize-sanayi-bolgeleri>
- Kızıltepe, B., (2022). *İstanbul kent-bölgesinde bir aracı kent örneği olarak Balıkesir* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Merkez Avrupa (t.y.). *Balıkesir-proje alanı.* <https://www.merkezavrupa.com/balikesir/>
- Nufusu.com. (2020). *Balıkesir nüfus grafiği.* <https://www.nufusu.com/il/balikesir-nufusu>
- Özek, K., (2022). Balıkesir ilinin hayvancılık potansiyeli ve geleceği. *Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 239-251.
- Özşen, H., (2008). *Balıkesir'in sosyo-ekonomik yapısı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Söylemez, A., (2019). Balıkesir ili kuzeyinin kalkınmasında Güney Marmara Kalkınma Ajansının rolü üzerinde bir değerlendirme. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 2(1), 20-30.
- TEPAV. (2021). *Balıkesir ili bazında temel ekonomik göstergeler sunumu.* Bandırma Ticaret Borsası.
- TEPAV. (2017). *TR22 (Balıkesir, Çanakkale) Güney Marmara Bölgesi İmalat Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2017.* <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Imalat-Sanayi-Strateji-Eylem-Plani.pdf>
- TİM. (2023). *İller bazında sektör rakamları.* <https://tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari>
- T.C. Balıkesir Valiliği. (2018). *Tarım ve hayvancılık Balıkesir'in vazgeçilmesi.* <http://www.balikesir.gov.tr/tarim-ve-hayvancilik-balikesirin-vazgecilmesi>
- T.C. Balıkesir Valiliği. (2022). *Balıkesir ili 2021 yılı çevre durum raporu.* <https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/bal-kes-r -cdr2021-20221227141414.pdf>
- T.C. Balıkesir Valiliği. (2023). *Projeler ve demonstrasyon çalışmaları.* <https://balikesir.tarimorman.gov.tr/Lists/Duyuru/Attachments/295/2023%20Projelerimiz.pdf>
- T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. *Şehir tarihçesi.* <https://www.dhmi.gov.tr/Sayfalar/Havalimani/Balıkesir/SehirTarihcesi.aspx>
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. *Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.* <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65829/balikesir-ilinin-tarihi.html>

- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. *Organize sanayi bölgeleri hizmetleri*. <https://www.sanayi.gov.tr/sanayi-bolgeleri/organize-sanayi-bolgeleri-hizmetleri>
- T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2022). *Ulaşan ve erişen Türkiye 2002-2022*. <https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/bakanlik-yayinlari/ulasan-erisen-turkiye-171122.pdf>
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2022). *Haber bülteni*. 27 Mayıs 2022 – Sayı:45502.
- TÜİK. (2022). Bitkisel Üretim 1.Tahmini. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Bitkisel-%C3%9Cretim-1.Tahmini-2022-45502&dil=1>